

KANSALAISVAIKUTTAMISFOORUMI

Vihapuheen ja vihatekojen torjunta yhteiskunnassa

Kuulemisen loppuraportti – maaliskuu 2025

Analyysin ja raportin on laatinut Make.org.

Foorumin toteutuksesta ja moderoinnista vastasi Open Source Politics.

**MAKE.
ORG**

**Open
Source
Politics**

SISÄLLYSLUETTELO

Tiivistelmä.....	sivu 3
1. Johdanto.....	sivu 4
2. Menetelmät.....	sivu 5
3. Yleiskatsaus.....	sivu 6
4. Eniten tuenosoituksia saaneet sisällöt.....	sivu 8
5. Perusteellinen analyysi.....	sivu 10
Tietoisuus.....	sivu 10
Osallisuus.....	sivu 12
Demokraattiset instituutiot.....	sivu 13
Keskinäinen kunnioitus.....	sivu 15
Sääntely.....	sivu 16
Yhteinen keskustelu.....	sivu 18
Myönteiset kannustimet.....	sivu 19
Taloudelliset tekijät.....	sivu 19
6. Päätelmät.....	sivu 21

TIIVISTELMÄ

Osana pyrkimyksiään lisätä kansalaisten osallistumista eurooppalaisille tärkeisiin aiheisiin Euroopan komissio järjesti kansalaisvaikuttamisfoorumissa keskustelun siitä, miten vihapuhetta ja vihatekoja voitaisiin torjua yhteiskunnassa. Keskustelua käytiin samanaikaisesti kyseistä aihetta käsitelleen eurooppalaisen kansalaispaneelin kanssa. Foorumikeskusteluun saattoi osallistua millä tahansa EU:n virallisella kielellä 22.4.2024–28.2.2025.

Tässä raportissa esitellään verkkokeskustelun tärkeimmät havainnot, jotka on ryhmitelty kahdeksaan ulottuvuuteen ja 14 aiheeseen. Keskustelijat korostivat muun muassa sitä, miten tärkeää on lisätä tietämystä vihapuheesta ja -teoista, edistää vähemmistöjen osallisuutta, uudistaa instituutioita luottamuksen palauttamiseksi, edistää EU-kansalaisuuden arvoja kunnioituksen vahvistamiseksi ja vahvistaa vihapuheen ja -tekojen vastaisten toimien yleistä hallinnointia.

Keskustelijat painottivat valistuksen merkitystä, vihapuhetta ja -tekoja koskevaa sääntelyä, avoimuutta, kansalaisten osallistumista ja politiikkatoimia, joilla voidaan vähentää eriarvoisuutta vihapuheen ja -tekojen torjumiseksi yhteiskunnassa.

1. JOHDANTO

Jotta kansalaisten osallistumista voitaisiin lisätä Euroopan tasolla, Euroopan komissio on ottanut käyttöön uusia EU:n kansalaisille tarkoitettuja vaikuttamismuotoja. Se käynnisti perustamassaan kansalaisvaikuttamisfoorumissa verkkokeskustelun siitä, miten **vihapuhetta ja -tekoja voitaisiin torjua yhteiskunnassa**. Keskusteluun saattoi osallistua millä tahansa EU:n virallisella kielellä. Se oli avoinna **22.4.2024–28.2.2025**. Verkkokeskustelujen rinnalla järjestettiin myös samaa aihetta käsitellyt **kansalaispaneeli**. Verkkokeskustelun tuloksia esiteltiin **17.5.2024** paneelille sen kolmannessa (viimeisessä) istunnossa, jossa yhdistyivät verkossa ja sen ulkopuolella tapahtuvaa osallistumista koskevat menetelmät.

Kuten jäljempänä selostetaan, *vihapuheen ja -tekojen torjuntaa* koskevassa foorumikeskustelussa kerättiin **244 kansalaisten kannanottoa**, joita täydensivät **115 kommenttia** ja **246 tuenosoitusta**. Digitaalisen foorumin tarjoamaan osallistumismahdollisuuteen tarttui kaikkiaan **231 kansalaista**, jotka näkökannoillaan rikastuttivat suoraan EU:n päätöksentekoprosessia.

Tässä raportissa esitetään lopullinen analyysi kaikista kannanotoista, jotka on koottu ja analysoitu **ulottuvuuksittain** kansalaisten yleisimmin esiin nostaneiden **aiheiden** perusteella.

Verkkokuulemista hallitsivat keskustelut seuraavien **viiden keskeisen ulottuvuuden** (kahdeksasta ulottuvuudesta) ympärillä, ja näihin ulottuvuuksiin liittyen esitettiin suuri määrä kannanottoja: 1) tietämyksen lisääminen, 2) osallisuuden vahvistaminen, 3) demokraattisten instituutioiden tukeminen, 4) kunnioitus kansalaisten kesken ja 5) sääntely vihapuheen ja -tekojen vähentämiseksi yhteiskunnassa.

Tässä raportissa kuvataan ensin **analyysimenetelmiä**, minkä jälkeen esitetään **yleiskatsaus** foorumin **yleisistä tapahtumista**. Yleiskatsauksessa tarkastellaan ensin osallistujamääriä ja esitetään sitten yhteenveto ulottuvuuksista ja kansalaisten esiin nostamista aiheista. Raportissa **analysoidaan yksityiskohtaisesti kutakin ulottuvuutta** käsittelemällä jokaista **kansalaisten esiin nostamaa aihetta**. Raporttiin sisältyy myös havainnollistavia lainauksia kansalaisvaikuttamisfoorumilta. Viimeisessä luvussa esitetään yhteenveto sisällöstä ja lyhyt pohdiskelu.

2. MENETELMÄT

Vihapuheen ja -tekojen torjuntaa käsitelleessä kansalaisvaikuttamisfoorumissa¹ käydyn keskustelun sisällön analyysissa sovellettiin kolmivaiheista menetelmää. Sen avulla voitiin arvioida tarkasti kansalaisten eri aiheista esittämät kannanotot ja ryhmitellä ideat loogiseen järjestykseen niin, että keskustelun päälinjat voitiin määrittää. Näin pystyttiin saamaan oikeanlainen tasapaino samantyyppisten kannanottojen ryhmittelyn ja tarkan yksityiskohtaisuuden välille.

VAIHE 1 Kannanottojen ja kommenttien MÄÄRÄLLINEN ANALYYSI: keskustelun ensisijaiset ulottuvuudet määritettiin. Analyysitiimi sovelsi tätä varten teemaperusteista lähestymistapaa: kukin kannanotto yhdistettiin tiettyyn aiheeseen. Näin kansalaisten ehdottamat ideat voitiin asettaa keskenään tärkeysjärjestykseen.

VAIHE 2 KANNANOTTOJEN ANALYYSI ulottuvuuksittain: manuaalisesti suoritettu laadullinen analyysi. Siihen sisältyi temaattinen ryhmittely, jonka perusteella kansalaisten aiheet määritettiin sen mukaan, miten ne esiintyivät ulottuvuudessa.

VAIHE 3 KOMMENTTIEN JA TUENOSOITUSTEN arviointi: jokaisesta kannanotosta ja kommentista tehtiin analyysi (kun sitä pidettiin aiheellisena) ja esiin nostettiin joitakin aiheita erityisesti havainnollistavia kannanottoja.

SANASTO

Osallistuja. Kansalainen, joka on esittänyt foorumissa vähintään yhden kannanoton, kommentin tai tuenosoituksen.

Kannanotto. Yksittäinen idea, jonka osallistuja jakaa foorumissa.

Kommentti. Osallistujien kirjallisia reaktioita alkuperäiseen kannanottoon. Kommenteissa jatketaan keskustelua ensin esitetyn idean pohjalta. Niiden avulla osallistujat voivat kommunikoida keskenään.

Tuenilmaus. Ääni, jonka osallistuja antaa kannattamalleen kannanotolle. Kaikki kannanotot eivät välttämättä saa foorumissa tukea muilta osallistujilta.

Ulottuvuus. Ulottuvuus on yläotsikko, jonka alle kootaan usean kannanoton ideoita.

Kansalaisten aihe. Kyse on ulottuvuuden alaluokasta, joka koostuu yhdestä tai useammasta kannanotosta.

¹ Kaikki kannanotot ovat saatavilla verkossa ja ladattavissa osana foorumin avointa dataa, jota asiasta kiinnostuneet voivat käyttää jatkoanalyysiin.

3. YLEISKATSAUS

LUVUT

Osallistuminen yhteensä, 22.4.2024–28.2.2025.

- **21 084** sivukäyntiä
- **231** osallistujaa
- **244** kannanottoa
- **115** kommenttia
- **246** tuenosoitusta

Väliraportin julkaisemisen (13.5.2024) jälkeen foorumin osallistumisaste kasvoi huomattavasti. Uusia **kannanottoja saatiin 148** (96 toukokuussa 2024) ja **lisäkommentteja 100** (15 toukokuussa 2024). Foorumiin tuotiin uusia näkemyksiä, ja keskustelu kehittyi: analyysissa havaittiin kaksi uutta ulottuvuutta (*demokraattiset instituutiot* ja *taloudelliset tekijät*). Samanaikaisesti aiemmin tunnistettuja kansalaisten aiheita on rikastutettu uusilla kannanotoilla. **Kaiken kaikkiaan toukokuun 2024 tilanteeseen verrattuna lisättiin kaksi uutta ulottuvuutta ja neljä uutta kansalaisten aihetta, ja viisi aiempaa kansalaisten aihetta monipuolistui.**

KAIKKI ULOTTUVUUDET JA KANSALAISTEN AIHEET TIIVISTETTYNÄ

Seuraavaan taulukkoon on koottu kaikki määritetyt **ulottuvuudet** ja **kansalaisten aiheet**. Seuraavassa luvussa (4. *Perusteellinen analyysi*) tarkastellaan kaikkia aiheita yksityiskohtaisesti.

Taulukossa on esitetty myös kuhunkin ulottuvuuteen kuuluvien kannanottojen yhteismäärä (Σ). Eri ulottuvuuksiin laskettujen kannanottojen kokonaismäärä (245) on suurempi kuin kannanottojen yleinen kokonaismäärä (244), koska yksittäisten kannanottojen sisältö voi liittyä useaan ulottuvuuteen.

ULOTTUVUUDET	Σ	KANSALAISTEN AIHEET
1. TIETOISUUS	89	1.1 Uusien sukupolvien valistaminen
		1.2 Valistuksen merkitys kaikissa ikäryhmissä
		1.3 Yleinen tiedottaminen vastuullisen poliittisen keskustelun avulla
2. OSALLISUUS	37	2.1 Vähemmistöjen osallistaminen
		2.2 Yhteisten toimien toteuttaminen
3. DEMOKRAATTISET INSTITUUTIT	28	3.1 Luottamusta demokratiaan tukevien puitteiden luominen
		3.2 Demokratian vahvistaminen osallistamalla kansalaisia
4. KESKINÄINEN KUNNIOITUS	22	4.1 Kunnioituksen ja suvaitsevaisuuden edistäminen
		4.2 Kunnioituksen syventäminen EU:n kansalaisuuden arvojen avulla
5. SÄÄNTELY	20	5.1 Yleisen hallinnan ja valvonnan vahvistaminen
		5.2 Verkossa esiintyvän vihapuheen torjuminen
6. YHTEINEN KESKUSTELU	13	6.1 Yhtenäisyyden toteutuminen moninaisuudessa
7. MYÖNTEISET KANNUSTIMET	12	7.1 Hyväntahtoisten viestien levittäminen
8. TALOUDELLISET TEKIJÄT	10	8.1 Köyhyyden ja eriarvoisuuden torjuminen

4. ENITEN TUENOSOITUKSIA SAANEET SISÄLLÖT

Elena – 13 tuenosoitusta

Otsikko: Lähtökohtana vihaa levittävän liiketoiminnan lopettaminen

Ulottuvuus: **MYÖNTEISET KANNUSTIMET**

"Elämme huomiohakuisuuden aikakautta, jossa yritykset tarvitsevat muutaman sekunnin ajastamme voidakseen tarjota tuotteitaan tai palveluitaan. Niiden on toimittava erittäin kilpaillussa ympäristössä, sillä digialustat ovat demokratisoineet viestinnän ja nostavat esiin yritysten tuotteet ja palvelut kaikkien käyttäjien saataville. Nk. negatiivisuusharhan takia kielteiset uutiset ja aiheet saavat osakseen enemmän huomiota kuin myönteiset, ja tämän ovat huomanneet myös yritykset, vaikuttajat, media ja jopa tietyt politiikan toimijat. Käyttäjiltä saa huomiota, kun sisältö perustuu kielteisiin teemoihin tai kun käyttää erittäin polarisoitunutta vihapuhetta. Edelleenkin enemmän huomiota merkitsee enemmän ansaintamahdollisuuksia. Vaikuttaakin siltä, että olemme päässeet siihen pisteeseen, että huomion tavoittelemine on kaikkein tärkeintä. Jos tällaista dynamiikkaa ei rajoiteta, sen vakavana riskinä ja seurauksena ovat lukuisat kielteiset vaikutukset, joita kansalaisiin kohdistuu päivittäin, sekä näiden vaikutusten normalisointi. Erittäin vaarallista vihan kasvatusta ja kulttuuria esiintyy. Kansalaiset ajattelevat: "Jos muutkin käyttävät vihaa täysin arkipäiväisesti, miksen minäkin?" Tämän he sitten toistavat lähipiirissään. Haluamme saada aikaan muutoksen ja pysäyttää tämän vihakulttuurin, ja sitä varten meidän on säänneltävä perusteellisemmin vihamielisen tai polarisoivan sisällön rajoja alustoilla, jotka siitä hyötyvät, kuten sosiaalisissa verkostoissa, julkisilla foorumeilla ja tiedotusvälineissä. Sanomme kyllä sananvapaudelle, mutta perustana on oltava kunnioitus."

Federico LEVA – 11 tuenosoitusta

Otsikko: EU:n ääni kuuluville laajemmin: ilmaisten ohjelmistojen fediversumin instanssien käyttö ja mainostaminen omisteisen sosiaalisen median sijasta

Ulottuvuus: **SÄÄNTELY**

"Kaiken EU:n toimielinten sosiaalisen median viestinnän sekä vuorovaikutuksen poliittisten päättäjien kanssa pitäisi olla kaikkien kansalaisten saatavilla ilmaisilla ohjelmistoilla, jotka kunnioittavat yksityisyyttä, käyttäjien vapautta ja muita digitaalisia oikeuksia. Tällä hetkellä ollaan riippuvaisia Yhdysvalloissa toimivien yritysten tarjoamista omisteisista ohjelmistopalveluista, mikä voidaan tulkita niin, että Euroopan komissio ja muut toimielimet eivät välitä yleisen tietosuoja-asetuksen tai muun digitaali- ja kilpailupolitiikan noudattamisesta, vaikka Euroopan komissio väittääkin tukevansa niitä. Kun EU:n toimielimet syöttävät sisältöä tällaisiin sosiaalisen median kanaviin, ne todennäköisesti ruokkivat vihaa, koska kyseisten sosiaalisen median kanavien tiedetään kannustavan aktiiviseen

osallistumiseen ja riitelyyn enemmän kuin mihinkään muuhun. Tällaisia ongelmia on helpompi hallita käyttämällä hajautettua moderointia ja itse hallinnoituja syötteitä, joissa ei tukeuduta salaiseen keskitettyyn suositusjärjestelmään. EDPS:n pilotin ansiosta tiedämme, että EU pystyy kulkemaan oikeaan suuntaan. Mastodon-isännöinnin kustannukset ovat mitättömän pienet verrattuna komission sosiaalisen median mainontabudjettiin <https://growyourown.services/why-growing-your-own-services-is-a-good-idea/> <https://docs.joinmastodon.org/user/run-your-own/#so-you-want-to-run-your-own-mastodon-server> Komission jäsenten kollegio voi näyttää esimerkkiä. Käytä EU-rahoitettua instanssia; linkitä sitä kaikkialla; kutsu myös kaikki seuraajat ja muualta tulevat toimittajat mukaan siirtymään.”

Karin – 10 tuenosoitusta

Otsikko: Koulutus on avainasemassa

Ulottuvuus: **TIETOISUUS**

”Ensimmäinen askel olisi valistaa erilaisista aiheista, kuten vihapuheesta, viharikoksista ja syrjinnästä. Juuri nyt olisi asiallista kohdentaa huomio antisemitismiin ja muslimivihaan, sillä tällainen viha on yleistynyt hälyttävästi viime aikoina. Tämä on mainittu jo ”Ei sijaa vihalle – Eurooppa yhdessä vihaa vastaan” -tiedonannossa vuodelta 2023. Mielestäni siihen on kuitenkin kannustettava yhteiskunnassa yleisemmin: – kouluissa, jotta kaikki lapset voivat oppia kunnioitusta ja hyvántahoisuutta pienestä pitäen; – verkossa, jossa sosiaaliseen mediaan on saatava positiivisempaa sisältöä ja algoritmien on muututtava, jotta esille saadaan lisää vastakkaisia näkemyksiä polarisaation ja kaikukammioiden estämiseksi; – kansalaisyhteiskunnassa, jossa tarvitaan järjestöjä, uskonnollisia yhteisöjä ja yksityisen sektorin toimijoita, jotta viestimme tavoittaa mahdollisimman useita. EU:n on kannustettava jäsenvaltioitaan toteuttamaan tämänlaista opetusta yhteiskunnan kaikilla tasoilla.”

Paulo – 9 tuenosoitusta

Otsikko: Vihapuheen ja -tekojen torjunta edistämällä positiivisia viestejä mediassa

Ulottuvuus: **MYÖNTEISET KANNUSTIMET**

”Vihapuheen ja vihatekojen torjunta yhteiskunnassa on monimutkainen ja pitkään kestävä prosessi. Edistämällä positiivisia roolimalleja ja median viestejä voidaan torjua kielteisiä stereotyyppioita, jotka ruokkivat usein vihapuhetta ja viharikoksia. Etusijalle (mediassa) olisi nostettava viestejä, joilla edistetään kunnioitusta ja monenlaisia kulttuureja, vakaumuksia ja identiteettejä.”

Alfons – 7 tuenosoitusta

Otsikko: Koulutus vihapuhetta ja -tekoja vastaan yhteiskunnassa

Ulottuvuus: **TIETOISUUS**

”Rauhallisen ja sosiaalisen rinnakkaiselon perusta on luotava kouluissa. Vihapuhetta ja -tekoja on torjuttava koulujen pihilla johdonmukaisesti.”

5. PERUSTEELLINEN ANALYYSI

Seuraavassa luvussa käsitellään tarkemmin eri ulottuvuuksia. Tätä varten analysoidaan erikseen jokaista kansalaisten aihetta ja kootaan yhteen kannanottojen eri näkökohtia.

ULOTTUVUUS 1: TIETOISUUS

Tämän ulottuvuuden kannanotoissa käsitellään kansalaisten valistamista siitä, miten vihapuhetta ja vihatekoja voidaan tunnistaa ja torjua yhteiskunnassa. Niissä toivotaan, että lisättäisiin yleistä tietämystä siitä, miten vihan ilmentymät voi tunnistaa ja miten niihin voi puuttua.

Kansalaisten aihe 1.1: Uusien sukupolvien valistaminen

Aiheen ANALYYSI

Kannanotoissa toivotaan, että lapsia valistettaisiin koulujärjestelmässä jo pienestä pitäen. Tuleville sukupolville on opetettava, miten vihapuheen normalisoitumista voidaan estää, jotta ne puolestaan voivat viedä viestiä eteenpäin. Apuna voisivat olla kouluissa järjestettävät erityiset kurssit tai pelilliset toimet, joissa voisi olla mukana alaan erikoistuneita organisaatioita. Lisäksi korostetaan mediakasvatuksen merkitystä: foorumin osallistujat toivovat, että lisättäisiin valistusta siitä, miten valeutisia voidaan tunnistaa. Yleisemmin todetaan myös, että vanhempien valvonta on keskeistä.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Claire, kolme tuenosoitusta

"Perustetaan kouluihin työpajoja, jotta oppilaat voivat ymmärtää paremmin toisiaan ja hyväksyä eroavaisuudet. Luodaan roolipelejä, jotta he voivat asettua toisten oppilaiden asemaan."

Joazef, kolme tuenosoitusta

"Toivoisin, että ihmisten medialukutaitoa kehitettäisiin ponnekkaammin, jotta he osaisivat paremmin tunnistaa väärän tiedon ja tarkastella kriittisesti erilaisia puolitotuuksia, kaunisteltuja totuuksia tai muita voimakkaasti vinoutuneita näkemyksiä. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi järjestämällä medialukutaidon parantamiseen tähtäviä kursseja ala- ja yläkouluissa ja ehkä jopa korkeakouluissa."

Kansalaisten aihe 1.2: Valistuksen merkitys kaikissa ikäryhmissä

Aiheen ANALYYSI

Yleisesti koettiin, että ennaltaehkäisevät viestit ovat merkityksellisiä myös ammatillisissa ympäristöissä: yrityksiä voivat levittää tietoa aikuisille työntekijöille. Kansalaisvaikuttamisfoorumiin osallistuneiden kansalaisten mielestä ammatillisen koulutuksen kautta voidaan saada hyvää vipuvoimaa.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Karine, 10 tuenosoitusta

"Ensimmäinen askel olisi parantaa valistusta erilaisista aiheista, kuten vihapuheesta, viharikoksista ja syrjinnästä (...) Mielestäni siihen on kannustettava yhteiskunnassa yleisemmin: kouluissa, verkossa, kansalaisyhteiskunnassa."

Chiara, ei tuenosoituksia

"Kuukausittaiset kokoukset, joissa keskitytään lisäämään tietämystä keskinäisen kunnioituksen merkityksestä ja tasa-arvosta työpaikalla."

Kansalaisten aihe 1.3: Yleinen tiedottaminen vastuullisen poliittisen keskustelun avulla

Aiheen ANALYYSI

Kansalaiset korostivat, että poliitikoilla on suuri vaikutus siihen, miten suuri yleisö muodostaa mielipiteensä ja reagoi erilaisiin yhteiskunnallisiin keskustelunaiheisiin. Siksi poliitikkojen vastuulla on toisaalta olla levittämättä tai ruokkimatta vihapuhetta yhteiskunnassa ja toisaalta tuomita kaikki julkisissa keskusteluissa mahdollisesti esiintyvä vihapuhe.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Myr, kaksi tuenosoitusta

"Jotta vihapuhe ja vihateot estettäisiin yhteiskunnassa, mediapoliitikkojen ei pitäisi levittää vihaa vaan vaalia kaikkien kansalaisten keskinäistä ymmärrystä. Ja kohdata kaikki samalla viestillä: Toivomme rauhaa."

Gerhard, ei tuenosoituksia

"Jos mietitään viimeistä kymmentä vuotta, vihapuheen määrä politiikassa ja yhteiskunnassa on kasvanut valtavasti. (...) Termiä viha ei muutoin käytetty. Vasta viime aikoina lausuntoja ja

erityisesti nykyisten poliittisten päätösten arvostelijoiden lausuntoja on enimmäkseen kuvailtu vihaksi.”

ULOTTUVUUS 2: OSALLISUUS

Tässä ulottuvuudessa käsitellään sitä, miten osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta olisi vahvistettava, jotta vihapuhetta ja -tekoja voitaisiin torjua yhteiskunnassa.

Kansalaisten aihe 2.1: Vähemmistöjen osallistaminen

Aiheen ANALYYSI

Kannanotoissa toivotaan vahvempaa syrjinnän vastaista politiikkaa, jolla lisätään vähemmistöjen osallisuutta ja torjutaan syrjäytymistä ja vihaa. Tässä yhteydessä voitaisiin esimerkiksi luoda kiintiöt aliedustetuille ryhmille korkeakouluissa, auttaa tukemaan vähemmistöjä, osallistaa vammaisia henkilöitä (joiden vammat voivat olla myös piileviä) ja antaa heille tunnustusta sekä toteuttaa politiikkaa tiettyjen vähemmistöjen (esimerkiksi HLBTIQ+-yhteisön) osallistamiseksi. Keskustelua käytiin myös maahanmuuttajien osallistamisesta: useissa kannanotoissa ehdotetaan, että kotoutumista voitaisiin helpottaa tarjoamalla kielikursseja, koulutusta ja työpaikkoja aloilla, joilla on pulaa työntekijöistä.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Miraç, yksi tuenosoitus

”Korkeakouluja kaikkialla EU:ssa voidaan kannustaa luomaan kiintiöitä aliedustetuille ryhmille.”

Lismary, yksi tuenosoitus

”Tällä hetkellä monissa Euroopan maissa puhutaan sosiaalisesta osallisuudesta, mutta monet ihmiset syrjivät edelleen maahanmuuttajia ja sulkevat heidät ulkopuolelle, minkä takia heillä ei ole juurikaan kehittymismahdollisuuksia EU:n yhteisöissä. Ehdotan, että politiikkaa kehitettäisiin maahanmuuttajien kannalta niin, että he voisivat päästä eteenpäin näissä maissa ja omalta osaltaan edistää monipuolista taloutta ja tasapuolista kehitystä.”

Kansalaisten aihe 2.2: Yhteisten toimien toteuttaminen

Aiheen ANALYYSI

On tiedossa, että vihapuheen ja -tekojen torjunta edellyttää sitoutumista kaikilta: instituutioilta, kansalaisjärjestöiltä, yhteisöiltä ja yksityishenkilöiltä. Jotta vihapuhetta ja -tekoja voitaisiin torjua yhteiskunnassa, on lisättävä eri kulttuurien tuntemusta tapahtumilla, jotka edistävät monimuotoisuutta. Tässä yhteydessä voitaisiin esimerkiksi järjestää tapahtumia, joissa eri kulttuureista ja taustoista tulevat ihmiset voivat tavata ja jakaa ajatuksiaan. Lisäksi voitaisiin esimerkiksi järjestää toimintaa erilaisilta asuinalueilta tuleville lapsille, jotta eri taustoista tulevat voivat tavata ja jakaa ajatuksiaan. Tältä osin keskustelijat korostavat urheilun merkitystä: sosiaaliset kontaktit ja henkilökohtainen kehittyminen seuroissa tai vapaaehtoistoiminnassa ovat heidän mukaansa tärkeitä.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Anh, yksi tuenosoitus

"Kulttuuritapahtumien, kieltenopetuksen ja yhteisöllisyyden avulla voidaan vahvistaa keskinäistä ymmärrystä ja myötätuntoa muita kulttuureja ja erilaisista taustoista tulevia kohtaan."

Finn, kolme tuenosoitusta

"Meidän pitäisi edistää ruohonjuuritason urheilua ja siihen kuuluvia reilun pelin periaatteita. Urheiluseurat ovat myös paikkoja, joissa voi vaihtaa ajatuksia ja harjoitella omaa lajia yhdessä. Monissa Euroopan maissa arvostettu vapaaehtoistoiminnan perinne vahvistaa yhteisöllisyyttä, henkilökohtaista kehitystä, verkostoitumista ja tunnetta yksilöllisyydestä ja ihmisarvosta. Urheilun edistäminen on vihan rajoittamista ja demokratian edistämistä."

ULOTTUVUUS 3: DEMOKRAATTISET INSTITUUTTIOT

Tämän ulottuvuuden kannanotot liittyvät kansalaisten epäluottamukseen demokratiaa, demokraattisia toimielimiä ja tiedonkulkua kohtaan. Ulottuvuudessa esitetään myös konkreettisia ratkaisuja, joilla pyritään lisäämään kansalaisten osallistumista.

Kansalaisten aihe 3.1: Luottamusta demokratiaan tukevien puitteiden luominen

Aiheen ANALYYSI

Keskustelijat ovat yleisesti sitä mieltä, että yhteiskuntiemme demokraattisuus on heikentynyt. Tämä käy ilmi kannanotoista, joissa korostetaan, että päätöksiä tehdään kansalaisia kuulematta. Keskeisenä ongelmana nähdään korruptio, joka edellyttää vahvoja ja avoimia toimia Euroopan tasolla. Vaaleilla valittuihin

virkamiehiin ei luoteta, ja syynä vaikuttaisivat olevan täyttämättömät lupaukset ja edunvalvontaryhmien vaikutus. Lisäksi mainitaan, että demokratiaa uhkaa myös disinformaatio tiedotusvälineissä, joita ohjailaan lähinnä yksityisten etujen mukaisesti. Tähän puuttumiseksi kansalaiset ehdottavat tiukempia journalistisia normeja. Mahdollisina ratkaisuinä pidetään myös medialukutaidon opettamista ja nykyistä laajempaa kansalaisten kuulemista.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Brigitte, kolme tuenosoitusta

"Tiedotusvälineiden keskittyminen teollisuuspohattojen käsiin on myrkkyä demokratialle: Ensinnäkin tiedotusvälineet ovat riippuvaisia yhdestä ihmisestä ja siksi taipuvaisia levittämään tietoa, joka on suotuisaa omistajan ja hänen toimintansa, poliittisten ystäviensä ja ideologiansa kannalta. Vapautta tai moniarvoisuutta ei siis enää ole. Lisäksi yksityiset toimijat tavoittelevat voittoa, joten journalistien on tuotettava sitä, millä saadaan tuottoa (rahaa, klikkauksia...), eikä sitä, mikä valistaa tai auttaa kehittämään kriittistä ajattelua."

Julian, kaksi tuenosoitusta

"Korruptio on syöpä, joka nakertaa luottamusta demokratiaan ja heikentää Euroopan yhdentymistä. Korruption torjunnan on oltava EU:n ensisijainen tavoite. Olen vahvasti sitä mieltä, että korruptiota on torjuttava unionin tasolla [...]. EU:n tasolla olisikin välttämätöntä toteuttaa yhtenäisiä ja koordinoituja toimia, jotta tähän laajaan ongelmaan voidaan puuttua tehokkaasti."

Kansalaisten aihe 3.2: Demokratian vahvistaminen osallistamalla kansalaisia

Aiheen ANALYYSI

Keskustelijat ehdottavat useita ratkaisuja, joilla voitaisiin vahvistaa demokraattista osallistumista, esimerkiksi säännöllisesti järjestettäviä kansanäänestyksiä tai kansalaissopimuksia, joilla päätettäisiin tärkeistä poliittisista linjauksista. He ehdottavat, että luotaisiin digialustoja, kuten virtuaaliparlamentti, jossa voidaan keskustella ja tehdä yhdessä päätöksiä ilman hierarkiaa. He kannustavat lisäämään avoimuutta ja hajauttamaan valtaa, jotta paikalliset äänet tulevat varmasti kuulluiksi. Jotkut osallistujat ehdottavat, että käyttöön otettaisiin suoria mekanismeja, joiden avulla kansalaiset voisivat aidosti vaikuttaa julkisiin päätöksiin.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Arayik, ei tuenosoituksia

"Virtuaaliparlamentista voi tulla merkittävä alusta, jossa ihmiset voivat vapaasti ilmaista mielipiteitään ja ajatuksiaan ilman vihaa tai syrjintää. Yksi virtuaaliparlamentin päätavoitteista on luoda ympäristö, jossa kansalaiset voivat identiteetistään tai näkemyksistään riippumatta keskustella kaikista aiheista ja tehdä yhdessä päätöksiä."

Gülşah, kaksi tuenosoitusta

"Paikallisten kansalaisten osallistumismahdollisuus vie kansallista politiikkaa eteenpäin."

ULOTTUVUUS 4: KESKINÄINEN KUNNIOITUS

Tähän ulottuvuuteen sisältyvät kannanotot liittyvät siihen, miten kouluissa toteutettavilla ohjelmilla ja EU:n kansalaisuudella voitaisiin edistää kunnioitusta ja suvaitsevaisuutta kulttuurista ja etnistä monimuotoisuutta ja sukupuolen monimuotoisuutta kohtaan.

Kansalaisten aihe 4.1: Kunnioituksen ja suvaitsevaisuuden edistäminen

Aiheen ANALYYSI

Kansalaisia olisi kannustettava kunnioittamaan kulttuuriin, uskontoon, alkuperään ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyviä eroavaisuuksia. Syvemmän kunnioituksen saavuttamiseksi ehdotetaan useita eri toimia: tapahtumia, joissa eri taustoista tulevat kansalaiset voivat tavata ja jakaa ajatuksiaan, kursseja, joilla edistetään kunnioitusta kouluissa, sekä eri ikäryhmille tarkoitettuja ohjelmia, joilla edistetään kunnioitusta ja suvaitsevaisuutta.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Alain, yksi tuenosoitus

"Vihapuheen lopettamiseksi ihmisten arvomaailman täytyy olla samankaltainen, mutta ei välttämättä täysin samanlainen. Siksi on tärkeää, että näitä arvoja, jotka ovat olleet eurooppalaisia arvoja jo vuosisatojen ajan, kunnioitetaan ja että niitä soveltavat ne, jotka ovat eurooppalaisia tai haluavat tulla eurooppalaisiksi."

Isabel, yksi tuenosoitus

"Mielestäni meidän pitäisi perustaa kouluihin keskinäisen kunnioituksen ohjelmia. Koulun on tarjottava lapsille välineitä, joilla he voivat torjua vihaa ja väkivaltaa. Lähtökohtana on valistus – että lapsille opetetaan empatiaa, joka on välittävän yhteiskunnan perusta. Voisimme kehittää tähän tähtävän ohjelman."

Kansalaisten aihe 4.2: Kunnioituksen syventäminen EU:n kansalaisuuden

arvojen avulla

Aiheen ANALYYSI

Keskustelijat toivovat, että EU vahvistaisi EU:n kansalaisuutta tiedottamalla paremmin siihen liittyvistä arvoista esimerkiksi ihmisoikeusperuskirjaa esittelevän kirjasen avulla. He ehdottavat riippumattoman eettisen neuvoston perustamista sen varmistamiseksi, että EU:n päätökset ovat näiden periaatteiden mukaisia. EU:n olisi myös välittömästi tuomittava syrjintä ja vihapuhe jäsenvaltioissa. Keskustelijoiden mukaan on välttämätöntä kehittää eurooppalaisiin arvoihin liittyvää opetusta, myös kieltenopetusta ja vastavuoroisuutta opettavia kursseja. EU:n toimielinten välinen yhteistyö ja avoimuus nähdään keskeisinä tekijöinä luottamuksen ja kunnioituksen palauttamisessa.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Lisbeth, ei tuenosoituksia

"Ehdotan, että osa EU:n viestinnästä omistetaan Euroopan ihmisoikeusperuskirjassa vahvistetuille arvoille, joista kerrotaan kaikille EU:n kansalaisille helpotajuisesti ja konkreettisin esimerkein kirjasella, joka toimitettaisiin sähköpostilla jokaiselle kansalaiselle. Silloin saadaan esimerkkejä siitä, miten arvoja voisi noudattaa arjessa."

Francesco, yksi tuenosoitus

"Vastakohtana yhteiskunnassa esiintyvälle vihapuheelle ja vihateoille meidän on mielestäni hyödynnettävä meitä yhdistävää EU:n kansalaisuutta. Kun emme takerru kansallisuuteen, pääsemme yli valtionrajoihin liittyvistä rajoituksista ja voimme rakentaa uutta maailmaa keskittyen hyvinvointia tuovaan väkivallattomuuteen ja aktiiviseen kuunteluun."

ULOTTUVUUS 5: SÄÄNTELY

Tähän ulottuvuuteen sisältyy kannanottoja, joissa ehdotetaan erityisesti verkossa esiintyvän vihan seuranta- ja hälytysjärjestelmän luomista.

Kansalaisten aihe 5.1: Yleisen hallinnan ja valvonnan vahvistaminen

Aiheen ANALYYSI

Kannanottojen esittäjät ovat yhtä mieltä siitä, että vihapuhetta olisi säänneltävä ja hallittava yhteiskunnassa. Tämä voitaisiin toteuttaa edistämällä vihapuhetta torjuvien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen työtä ja tukemalla niitä taloudellisesti ja oikeudellisesti. Keskustelijat haluavat myös perustaa sertifiointijärjestelmiä,

joiden avulla valvottaisiin vihapuhetta maailmanlaajuisesti. He korostavat EU:n toimielinten merkitystä tässä pyrkimyksessä ja toivovat, että tätä varten laaditaan EU:n julkista politiikkaa, luodaan oikeudellinen kehys ja lisätään tiedotusta aiheesta.

Keskustelijoiden mukaan tässä olisi hyödynnettävä erilaisia välineitä, kuten alustoja, portaaleja, eurooppalaisia sosiaalisen median välittäjiä sekä vihapuhetta valvovia ja vihapuheesta varoittavia algoritmeja.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Hanna, yksi tuenosoitus

"Tarjotaan taloudellista ja oikeudellista tukea kansalaisjärjestöille, jotka puuttuvat vihaan verkossa. Annetaan asianmukaista lainsäädäntöä."

Marek, yksi tuenosoitus

"Mielestäni internet suorastaan vilisee salaliittoteorioita ja meemejä muista kansoista. Ehdotan sellaisen portaalin perustamista, jossa faktat esitetään sellaisina kuin ne ovat, joka on puolueeton ja jossa esille otetaan vaikeitakin kysymyksiä jättämättä mitään kertomatta, koska kertomatta jättäminen synnyttää vain uusia salaliittoteorioita. Mielestäni tähän EU:n portaaliin pitäisi olla linkki internetin kaikissa paikoissa, joissa puhutaan kansallisista vähemmistöistä tai hyökätään mitä tahansa ryhmää vastaan."

Kansalaisten aihe 5.2: Verkossa esiintyvän vihapuheen torjuminen

Aiheen ANALYYSI

Osallistujien mukaan olisi erittäin tärkeää säännellä sosiaalisen median kanavia, joiden kautta vihapuhetta levitetään. Jotta alustoja voitaisiin säännellä, osallistujat haluavat, että käyttäjillä olisi mahdollisuus ilmoittaa eurooppalaisessa sosiaalisessa mediassa esiintyvistä vihapuheesta (helppokäyttöisen painikkeen avulla). He haluavat myös, että vihapuheen levittäjille määrättäisiin rangaistuksia ja heidän toimintansa verkossa estettäisiin. Tämä voitaisiin toteuttaa kieltämällä nimettömyyden sosiaalisissa verkostoissa. Osallistujat korostavat myös tarvetta vahvistaa alustojen vastuuta vihasisällöstä ja yksinkertaistaa EU:n toimia näitä alustoja vastaan.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Danilo, ei tuenosoituksia

"Esitetään loukkaavia kommentteja nimettömästi internetissä, ilman selvennysmahdollisuutta. Usein koska rajoja on ylitetty."

Pierre, ei tuenosoituksia

"Asetetaan sosiaalisten verkostojen (Facebook, X, Instagram jne.) omistajat vastuuseen siitä, mitä heidän sivustollaan julkaistaan, ja annetaan mahdollisuus haastaa heidät oikeuteen, jos he eivät rajoita vihapuhetta, huumeiden käyttöön ja itsemurhiin yllyttämistä jne."

ULOTTUVUUS 6: YHTEINEN KESKUSTELU

Tähän ulottuvuuteen sisältyy kannanottoja, joissa ehdotetaan erityisesti verkossa esiintyvän vihan seuranta- ja hälytysjärjestelmän luomista.

Kansalaisten aihe 6.1: Yhtenäisyyden toteutuminen moninaisuudessa

Aiheen ANALYYSI

Kansalaisvaikuttamisfoorumin osallistujien mukaan yhteenkuuluvuutta yhteiskunnassa on lisättävä kannustamalla kansalaisia keskustelemaan eri aiheista. Ajatustenvaihdon avulla kansalaiset voisivat oppia enemmän monista eri aiheista ja saada tietoa erilaisista näkökulmista ja kulttuureista. Suuri yleisö voisi näin kokeilla, voisiko erimielisyyksiä ratkaista ja yhteisen sävelen löytää demokraattisesti ja sivistyneesti. Samalla siirryttäisiin kohti yhtenäisempää yhteiskuntaa. Kannustaminen ajatustenvaihtoon auttaisi myös estämään sen, että ääriliikkeet pääsevät kiinni vallankahvaan.

Kannanottajien mukaan tällaisia keskusteluja voitaisiin käydä sekä Euroopan tasolla että kansallisella tasolla järjestettävissä seminaareissa – kouluissa, korkeakouluissa ja julkisilla paikoilla – tai ohjelmissa, joilla edistetään ymmärrystä, suvaitsevaisuutta ja myötätuntoa ennakkoluulojen ja syrjinnän torjumiseksi.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Sidhartha, ei tuenosoituksia

"Enemmän vuorovaikutusta eri rotua ja ihonväriä edustavien kanssa. Ehkä voitaisiin luoda yhteisö tai avoin foorumi. Voittaisiin myös suunnitella ohjelma, jolla annettaisiin tietoa muista kulttuureista. Portaali, jossa voisi kertoa omista ongelmista ja siitä, mitä vaikeuksia on kohdannut."

Marta, kaksi tuenosoitusta

"Mielestäni on tärkeää järjestää keskusteluja, pyöreän pöydän kokouksia ja työpajoja, joissa vastakkaisista mielipiteistä keskustellaan sivistyneesti, jotta voidaan oppia, miten voidaan päästä yhteisymmärrykseen ja irrottautua virheellisistä faktoista."

ULOTTUVUUS 7: MYÖNTEISET KANNUSTIMET

Tämän ulottuvuuden kannanotoissa korostetaan erilaisia keinoja kannustaa kansalaisia tukemaan toisiaan ja osoittamaan keskinäistä kunnioitusta erityisesti sosiaalisissa verkostoissa, kouluissa tai vapaaehtoistyössä.

Kansalaisten aihe 7.1: Hyväntahtoisten viestien levittäminen

Aiheen ANALYYSI

Keskustelijat ovat yhtä mieltä siitä, että vihapuheen ja vihatekojen torjumiseksi yhteiskunnassa on välttämätöntä, etteivät vihamieliset viestit pääse leviämään. Kansalaisten mukaan meidän olisi vahvistettava myönteisiä viestejä, jotta kannustamme hyväntahtoisuuteen ja muiden auttamiseen ja edistämme kulttuurien, uskomusten ja identiteettien kunnioittamista ja moninaisuutta.

Näitä viestejä olisi välitettävä sosiaalisessa mediassa, mainoskampanjoissa ja kouluissa. Myös vaikutusvaltaisten mediahenkilöiden olisi edistettävä myönteisyyttä.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Helena, 13 tuenosoitusta

"Haluamme saada aikaan muutoksen ja pysäyttää tämän vihakulttuurin, ja sitä varten meidän on säänneltävä perusteellisemmin vihamielisen tai polarisoivan sisällön rajoja alustoilla, joilla siitä olisi hyötyä, kuten sosiaalisissa verkostoissa, julkisilla foorumeilla ja tiedotusvälineissä."

Mary, ei tuenosoituksia

"Mitätöidään viha. Puututaan siihen henkilökohtaisesti julkisilla paikoilla. Hymyllään, muistetaan puhua ystävällisesti! Edistetään paikkoja ja tapahtumia, jotka tuovat yhteen eri uskontoja ja kulttuureja, jotta ymmärtäisimme toistemme näkemyksiä."

ULOTTUVUUS 8: TALOUDELLISET TEKIJÄT

Tämän ulottuvuuden kannanotoissa kyseenalaistetaan vihapuheen ja vihatekojen taustatekijät yhteiskunnassa. Viha voi kummuta myös sosiaalisesta ja taloudellisesta eriarvoisuudesta, johon olisi siksi puututtava politiikkatoimilla.

Kansalaisten aihe 8.1: Vihan vähentäminen torjumalla köyhyyttä ja eriarvoisuutta

Aiheen ANALYYSI

Kansalaiset korostavat, että taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus lietsoo vihaa ja syrjäytymistä EU:n alueella. He painottavat oikeudenmukaista uudelleenjakopolitiikkaa solidaarisuuden nimissä, Euroopan rakennerahastojen tehokasta käyttöä ja yhdenvertaista pääsyä koulutukseen. Köyhyyden torjuntaa ja mielenterveyttä tukevia aloitteita pidetään välttämättöminä. Osallistujat korostavat myös osallistavan politiikan ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden merkitystä, sillä niillä voidaan estää jakautumista erillisiin sosiaalisiin ja maantieteellisiin ryhmiin. Lisäksi he haluavat, että taloudellisista väärinkäytöksistä määrätään seuraamuksia ja epäsuotuisassa asemassa oleville alueille annetaan lisää tukea.

Esimerkkeinä esiteltävät KANNANOTOT

Nick, yksi tuenosoitus

"Ne rahat PITÄÄ käyttää pienituloisten alueiden rahoittamiseen ja tukemiseen. Pienituloisilla alueilla lähtökohdat ovat syrjiviä, mikä voi antaa niille huonon maineen, ja ratkaisemalla tämän varmistamme, että kaikki ovat lähtökohtaisesti yhdenvertaisia."

Sven-Owe, ei tuenosoituksia

"EU:n politiikan on perustuttava oletukseen, että kaikki EU:n kansalaiset jakavat vaurautta keskenään solidaarisuuden hengessä niin, että kaikki pääsevät siitä osallisiksi. Jos tässä ei onnistuta, syntyy 'De och Vi läge' (Me ja he -asetelma), jossa liikkeellepanevana voimana on viha. Tähän voi liittyä kaupunki- ja maaseutualueiden välisiä eroja, mutta myös eri sosioekonomisten ryhmien välisiä eroja."

I. PÄÄTELMÄT

Vihapuheen ja vihatekojen torjuntaa yhteiskunnassa käsittelevä kansalaisvaikuttamisfoorumi oli merkittävä edistysaskel, jolla helpotettiin kansalaisten monikielistä verkko-osallistumista Euroopan tasolla. Kuten tässä raportissa todetaan, foorumi auttoi merkittävästi selkeyttämään yhteistä näkemystä vihapuheen ja -tekojen torjunnasta yhteiskunnassa EU:ssa kuulemisjaksolla **22.4.2024–28.2.2025**. Verkossa esitettyjen kannanottojen ottaminen osaksi kansalaispaneelin keskusteluja rikastutti vuoropuhelua. Sen avulla myös varmistettiin, että loppupäätelmiä muotoiltaessa huomioon otettiin useita eri näkökulmia.

Kansalaisvaikuttamisprosessi paljasti, että osallistujat ovat vahvasti samoilla linjoilla useiden keskeisten ulottuvuuksien osalta, esimerkiksi siitä, että **TIETOISUUTTA** on lisättävä opettamalla uusia sukupolvia tunnistamaan vihapuhetta ja edistämällä medialukutaitoa. Esiin noussut tarve lisätä **OSALLISUUTTA** korostaa, miten tärkeää on integroida vähemmistöjä, torjua syrjintää ja **kannustaa yhteisiin toimiin** kulttuurivaihdon ja urheilun merkeissä. **DEMOKRAATTISET INSTITUUTIT** -ulottuvuudessa korostuu tarve **kansalaisten osallistumiseen**, avoimuuden lisäämiseen sekä korruption ja disinformaation torjuntaan. Kannanotoissa, joissa korostetaan tarvetta lisätä **KESKINÄISTÄ KUNNIOITUSTA**, kannustetaan **edistämään keskinäistä ymmärrystä** kulttuuri- ja koulutusaloitteiden avulla. Henkilöt, jotka toivovat lisää **SÄÄNTELYÄ**, haluaisivat torjua vihapuhetta pääasiassa vahvistamalla **oikeudellisia puitteita** ja lisäämällä verkkoalustojen **vastuuvollisuutta**. Muita analyysissä havaittuja ulottuvuuksia ovat **YHTEINEN KESKUSTELU**, **MYÖNTEISET KANNUSTIMET** ja **TALOUDELLISET TEKIJÄT**.

Yhteenvetona voidaan todeta, että foorumin osallistujat kannattavat ennaltaehkäiseviä toimia vihapuheen ja -tekojen torjumiseksi. Toimissa olisi keskityttävä **valistukseen, sääntelyyn** ja **keskinäisen kunnioituksen edistämiseen**. Osallistujat haluavat osallistavamman yhteiskunnan, jossa kaikilla on oikeudenmukaiset mahdollisuudet, sekä suurempaa **avoimuutta demokraattisissa prosesseissa**. Ratkaisuksi ehdotetaan muun muassa kansalaisten osallistamista yhteisten toimien muodossa, vuoropuhelua ja **EU:n toimielinten roolia eriarvoisuuteen**, vihapuheeseen ja **disinformaatioon puuttumisessa**, jotta yhteiskunnasta tulisi yhtenäisempi ja avoimempi. Kuulemisessa on saatu lukuisia ideoita ja ehdotuksia EU:n kansalaisilta. Kuuleminen on myös **vahvistanut käsitystä siitä, että vihapuhetta ja -tekoja on torjuttava yhteiskunnassa yhtenäisesti ja toimintakeskeisesti**.

On syytä huomata, että edellä esitettyjä tuloksia ei tulisi pitää täysin edustavina. Ne kuitenkin esittelevät arvokkaita uusia ideoita ja antavat yleisen käsityksen kansalaisten prioriteeteista. Kun Euroopassa nyt jatketaan vihapuheen ja -tekojen torjuntaa yhteiskunnassa, nämä näkemykset voivat olla keskeisessä asemassa suunniteltaessa politiikkaa, joka on paitsi vaikuttavaa myös laajalti kansalaisten tukemaa.